

МЕДИЧНА КАДЕМІЯ

№ 13 (558)

ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
12 липня 2022 року

ПІДТРИМКА

СТУДЕНТИ: ПОГЛЯД ЗБЛИЗЬКА

МАЗІ – ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ

Аби забезпечити одну з нагальних потреб наших військових, викладачі та студенти фармацевтичного факультету Тернопільського національного медичного університету ім. Івана Горбачевського спільно з обласною комунальною міжлікарняною аптекою №157 розпочали виготовлення паст і присипок для збереження здоров'я стопи.

Доцентка кафедри управління та економіки фармації з технологією ліків Галина Козир розповіла, що всі ці засоби ви-

цетів з тих аптек, де виготовляють ліки. Завдяки цій співпраці було розроблено дієву рецептуру паст і присипок.

Дирекція й працівники аптеки №103 подарували кафедрі управління та економіки фармації з технологією ліків велику ступку, завдяки якій відбулося полегшення технології виготовлення лікарських засобів.

До цієї справи активно долучилися студенти 4-5 курсів фармацевтичного факультету.

Викладачі та студенти фармацевтичного факультету ТНМУ висловлюють подяку директорці аптеки №157 Марії Гарагуц за надану можливість бути корисними для наших військових і робити свій внесок у наближення перемоги.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА
Світлина Галини КОЗИР

нятково для зовнішнього застосування й розв'язують проблему попрілості ніг. Вона додала, що цьому процесу передували тривалі консультації, вивчення рецептур і ретельний нагляд практичних фарма-

цевтів з тих аптек, де виготовляють ліки. Завдяки цій співпраці було розроблено дієву рецептуру паст і присипок.

Павлина РОМАНОВА – студентка другого курсу медичного факультету.

Стор. 6

КОНТАКТИ

ТНМУ ЗАПОЧАТКУВАВ СПІВПРАЦЮ З ВІДОМОЮ МІЖНАРОДНОЮ МЕРЕЖЕЮ КЛІНІЧНОЇ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ – RECIF

RECIF – це міжнародна асоціація для медичних працівників (науковців, лікарів, фармацевтів, біологів, парамедиків), які прагнуть поглибити власні знання в галузі клінічної епідеміології, планують і безпосередньо проводять клінічні дослідження та в подальшому беруть участь у формуванні настанов з ведення пацієнтів з різними захворюваннями. Члени асоціації є координаторами дослідницьких програм.

Ця асоціація створена у Ліоні 1988 р. Нині вона об'єднує європейську гілку RECIF-EuroMedclen і франкомовну африканську філію INCLLEN.

RECIF проводить такі навчальні програми: «Методологія клінічних досліджень» – двотижневий курс, який складається зі 100 годин практичних і теоретичних за-

нять, після якого учасники мають скласти індивідуальний протокол дослідження, а також чотиритижневий цикл інтенсивного навчання, який передбачає статистичний аналіз уже створених баз даних. Ці програми зорганізують спільно із CEREC Ам'єн та університетом, який приєднаний до мережі RECIF.

Тернопільський національний медичний університет – перший український навчальний заклад, який став учасником асоціації RECIF.

Особливу вдячність висловлюємо професору Pierre Duhaut з Ам'єну, який з великим ентузіазмом працює над налагодженням наших контактів і проведенні перших навчальних програм для українських медичних працівників, науковців.

Пресслужба ТНМУ

І ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЄ, І ПІСНІ ПИШЕ...

Пів року минуло, як доцент кафедри хірургії № 1 з урологією, малоінвазивною хірургією імені Л. Я. Ковальчука Юрій Футуйма одягнув військову форму. Тепер він військовослужбовець окремої бригади територіальної оборони Збройних сил України. «У нашій команді сім лікарів різного профілю, є студенти та викладачі нашого університету. Тож вчимося один в одного та один одного підтримуємо», – зазначає Юрій Футуйма.

Стор. 2

Стор. 3

СПІВПРАЦЯ МІЖНАРОДНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ MEDGLOBAL ТА ТНМУ: РАЗОМ – ДО ПЕРЕМОГИ!

Упродовж 1-7 липня на базі ТНМУ відбулося навчання для медиків України від міжнародної гуманітарної організації MedGlobal за двома програмами: «Ультразвукова діагностика в практиці лікаря з медицини невідкладних станів» і «Хірургія пошкоджень та хірургічні маніпуляції при поєднаній травми».

У НОМЕРІ

І ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЄ, І ПІСНІ ПИШЕ...

З початком повномасштабного вторгнення російського агресора в Україну життя кожного з нас змінилося. Жінки плетуть маскувальні сітки та випікають смаколики, чоловіки підписують контракти із ЗСУ, ідуть в тероборону або ж волонтерять у тилу. Люди вкотре мобілізувалися задля порятунку та визволення своєї країни.

Пів року минуло, як доцент кафедри хірургії № 1 з урологією, малоінвазивною хірургією імені Л. Я. Ковальчука Юрій Футуйма одягнув військову форму. Тепер він військовослужбовець окремої бригади територіальної оборони Збройних сил України.

«Незважаючи на те, що війна в Україні триває давно, повномасштабне вторгнення ворога, яке почалося вранці 24 лютого, стало великим потрясінням для всіх. З кожною годиною було зрозуміло, що треба мобілізувати всі сили, адже лише разом, коли всі візьмуть до рук зброю, зможемо здолати ненависну русню. З іншого боку, як лікар я здогадувався, що на нас може чекати в разі активних бойових дій — велика кількість поранених, травмованих військових і мирних мешканців. Отож цілком був готовий до того, що потрібно буде надавати хірургічну допомогу. Наступного ж дня звернувся до територіального центру комплектування та соціальної підтримки, мене скерували до тероборони ЗСУ, бо в той час саме організовували штат у медичних підрозділах. Так я став старшим сержантом медичної частини 105 бригади територіальної оборони Збройних сил України. Підписав річний контракт із ЗСУ», — ділиться думками Юрій Михайлович.

Наразі його команда працює без вихідних. О восьмій годині збираються на «летучку», де командир розписує всім завдання. Хтось їде на полігон, де відбу-

ваються військові вишколи, хтось на місці навчає бійців першої домедичної допомоги. Військових вчать, як бути собі чи товаришеві в поміч уже в перші секунди поранення, особливо, коли вони супроводжуються масивними кровотечами, бо ці знання рятують людині життя. На перших позиціях — вміння користуватися медичною аптечкою.

«Суперові аптечки уклали для військових волонтерів нашого університету, за зразком НАТО. У них є все необхідне й навіть більше. Жодного дня не минає без тренінгів, занять. Мені, як викладачеві університету, доручили читати лекції з надання першої домедичної допомоги. Користуюся базою, яку із задоволенням запропонував професор Арсен Арсенович Гудима. Там є великий вибір навчального матеріалу, навіть за непередбачуваних ситуацій, таких, як укуси змії чи отруйного павука, які трапляються часто в південних регіонах, але люди не завжди вміють зарадити. Проводимо також вишколи та майстер-класи, але це вже з демонстрацією на манекенах, наприклад, як правильно зупинити кровотечу. Свого часу за сприяння ректора Михайла Михайловича Корди до нашого університету приїздили американські спеціалісти та навчали цим вмінням, отож я й мої колеги — бойові медики маємо достатньо знань, можемо передавати цей досвід. Багато допоміг волонтерський центр ТНМУ нашій бригаді з медикаментами. Маємо великий арсенал сучасних лікарських засобів для лікування ран. У перші дні повномасштабного вторгнення кожен з нас збирав все, що міг, я навіть з дому приносив хірургічні інструменти, адже кожен хірург має невеличкий набір інструментарію, голки з нитками для надання мінімальної хірургічної допомоги в екстрених випадках своїм родичам чи сусі-

дам. Принаймні, коли я їду в далеку дорогу, такий набір завжди зі мною в автівці. Медичні стрічки з обласної лікарні з марлі, яку приносили волонтери, мої однокурсники, робили серветки, пакували та стерилізували й забезпечували нас стерильним матеріалом для нагро-

Юрій ФУТУЙМА виступає на одному з концертів

мадження таких запасів. Пізніше активна праця волонтерів, людей, знайомих сприяла фактично широкому забезпеченню нас необхідними медикаментами, перев'язувальним матеріалом, інструментами. Можемо навіть невеличку операційну облаштувати. За штатним розкладом передбачено медпункт для бригади, ми навіть маніпуляційну відкрили, за потреби й крапельницю поставимо. У нас тут команда різнопрофільних фахівців збиралася, нас консультують і проводять майстер-класи ортопеди, анестезіологи, бо лікар під час війни має володі-

ти багатьма навичками. Наші стоматологи навчилися інтубувати, накладати ларингеальні маски й роблять це вправно та швидко. В команді сім лікарів різного профілю, є студенти та викладачі нашого університету. Так що вчимося один в одного та один одного підтримуємо» — зазначає Юрій Футуйма.

Не могли оминати під час розмови з паном Юрієм і теми творчості. В Тернополі та й в Україні він відомий виконавець, автор власних пісень. У репертуарі їх — майже сотня. «Серце хірурга», «Мій Тернопіль», «На життєвому шляху» — візитівки пісенної творчості.

Є твори, покладені на музику Юрія Футуйми та слова Івана Чонки, тернопільських поеток Олександри Карої та Лесі Любарської, багато пісень тернопільського композитора та поета, який нині мешкає на Вінничині, Олександра Рожанського. Є пісні, які подарували українські композитори Леонід Попернацький, поет Володимир Герасимов.

«Любов до хірургії, — каже Юрій Футуйма, — моя мрія з дитинства, а музика допомогла зробити яскравішим цей непростий шлях. Звісно, кожен час сприяє народженню своїх пісень, і коли нині триває війна,

то пишеш те, що в тебе на душі. Коли було весело та радісно — народжувалися пісні про кохання. Нещодавно я випустив у світ дві пісні. Перша — «Прилетіли лелеки» на слова моєї однокурсниці Уляни Квасниці. Друга — на вірші відомого українського поета Вадима Крищенка. Колись пан Вадим подарував мені збірник власних поезій. Якось я взяв книжку до рук і мені так припала до серця одна з них, що я зателефонував Вадимові Крищенку та попросив згоди, щоб цей вірш став текстом моєї пісні. Він відгукнувся одразу на цю про-

позицію. До слова, пан Вадим дуже інтелігентна та проста у спілкування людина, без жодних однак зірковості. «Муруймо храм добра» — ці слова й стали лейтмотивом нової пісні. Щоправда, Вадим Дмитрович дописав ще приспів, згідно з вимогами часу, а я вже поклав ці слова на музику. На черзі вже третя «воєнна» пісня, яку я з авторами присвятив Збройним силам України. Але якщо перша написана ще на початку повномасштабного вторгнення, коли почалася весна й прилетіли лелеки — а в Україні війна, то ця під враженнями, що викликані нескореним духом наших захисників. Музику до неї написав відомий український композитор Олександр Рожанський на слова своєї учениці Марії Дребіт, яка зараз проживає в Португалії, але щиро вболіває за свою державу, допомагаючи як фінансово, так і волонтерством задля перемоги над ворогом. Усім, кому пропонував послухати, пісня дуже сподобалася, лише позитивні відгуки. Сподіваюся, не раніше, як за два тижні вже можна буде репрезентувати, бо і для написання фонограми потрібен час, і слід добре її «вспівати», «прожити» та відчути кожною клітиною тіла та душі.

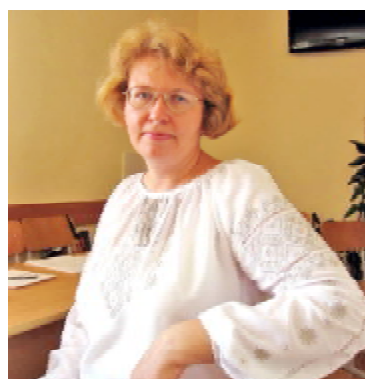
Раніше Юрій Футуйма часто виступав з концертами, особливо влітку, коли святкували дні села, міста, збору врожаю... «Нині настрої, як бачите, не радісні, — мовить Юрій Михайлович. — Люди потребують дещо іншої мелодії — патріотичної, з вірою в нашу перемогу». З такими піснями він виступав вже двічі в Збаразькому замку, де на підтримку української армії організовували концерт. Радо приймали слухачі його нові пісні під час концерту до Дня Конституції на Театральному майдані Тернополя. Пісня — це живий дух народу, якщо вона справжня, то несе потужну животворну енергію. До перемоги! Слава Україні!

Лора БАСК
Фото з особистого архіву Юрія ФУТУЙМИ

ЮВІЛЕЙ

12 липня відзначає ювілейний день народження доцентка кафедри педіатрії № 2 ТНМУ Іванна Любомирівна ГОРИШНА

Вельмишановна Іванно Любомирівно! Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження! Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як одну з талановитих випуск-

ниць третього покоління, відому науковицю, висококваліфіковану клініцистку-педіатриню, досвідчену педагогиню та виховательку студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність, жіноча чарівність, уважне ставлення до

людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Іванно Любомирівно, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою,

родинного благополуччя й затишки, довгих років радісного, щасливого життя.

У цей святковий світлий день, Коли настав Ваш ювілей, Ми щиро Вас вітаємо, Ми щиро Вас вітаємо, Добра і щастя Вам бажаємо. Хай оминають Вас триивоги, Хай Бог дасть щастя на путі, Хай світла й радісна дорога Щасливо стелиться в житті!
Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

Редактор **Г. ШОТ**
Творчий колектив: **Л. ЛУКАЩУК, М. ЮХНО-ЛУЧКА, М. ВАСИЛЕЧКО**
Комп'ютерний набір і верстка: **Р. ГУМЕНЮК**

Адреса редакції: 46001, м. Тернопіль, майдан Волі, 1, тел. 52-80-09; 43-49-56 E-mail hazeta.univer@gmail.com

Засновник: Тернопільський національний медуніверситет ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України Індекс 23292

Видавець: Тернопільський національний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України

За точність викладених фактів відповідає автор. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

Реєстраційне свідоцтво ТР № 493-93ПР від 24.11.2010, видане головним управлінням юстиції у Тернопільській області

Газета виходить двічі на місяць українською мовою. Обсяг — 2,5 друк. арк. Наклад — 1000 прим. Замовлення № 93

Газету набрано, зверстано, віддруковано у Тернопільському національному медуніверситеті ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України. 46001, м. Тернопіль, майдан Волі, 1.

СПІВПРАЦЯ МІЖНАРОДНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ MEDGLOBAL ТА ТНМУ: РАЗОМ – ДО ПЕРЕМОГИ!

Упродовж 2-7 липня на базі ТНМУ відбулося навчання для медиків України від міжнародної гуманітарної організації MedGlobal за двома програмами: «Ультразвукова діагностика в практиці лікаря з медицини невідкладних станів» і «Хірургія пошкоджень та хірургічні маніпуляції при поєднаній травмі».

Курс програм тривав два дні – теоретичний та практичний. Лікари зі США Нарін Ахмед, Тетяна Буцєрка, Джуда Славковський та Джон Шерк провели навчання кожної програми тричі (2-3 липня, 4-5 липня та 6-7 липня) – для трьох груп українських медиків у складі 10-12 осіб. Відбувалися навчання у центрі симуляційного навчання «TESIMED», що на вул. Чехова, 7, у центрі малоінвазивних технологій і на кафедрі оперативної хірургії та клінічної анатомії на вул. Глибокій, 19а. Після завершення курсу всі учасники отримали відповідні сертифікати.

MedGlobal – це гуманітарна благодійна громадська організація, що підтримує вразливі верстви населення в усьому світі через програми з охорони здоров'я та реагування на надзвичайні ситуації. Програми з охорони здоров'я допомагають жертвам воєн і катастроф, біженцям, внутрішньо переміщеним особам з низьким рівнем ресурсів.

MedGlobal заснувала 2017 року група лікарів, медсестер, експертів у сфері охорони здоров'я та гуманітарних організацій, аби задовольнити потреби найбільш уразливих груп населення у сфері охорони здоров'я. Організація співпрацює з місцевими громадами, вирішуючи їхні пріоритетні медичні питання, розвиває навички лікарів за допомогою тренінгів, залучає волонтерів, а також дарує медичне обладнання, ліки та матеріали. Команди MedGlobal підтримують місцеві програми з охорони здоров'я для вразливих верств населення в Північній і Латинській Америці, Африці, регіоні Близького Сходу, Європи та Південно-Східної Азії – загалом у 27 країнах світу.

В Україні MedGlobal розпочав свою місію у березні 2022 року у відповідь на воєнну загрозу, – каже регіональна представниця MedGlobal в Україні Ольга Романів. – У нашій країні організація співпрацює з Міністерством охорони здоров'я, Міністерством оборони та Державною службою з надзвичайних ситуацій для визначення місцевих медичних потреб. За цих чотири місяці MedGlobal пожертвував для України ліки та медичне обладнання на загальну суму майже два мільйони доларів, а також провів тренінги

Нарін АХМЕД передає ректорові ТНМУ, професору Михайлові КОРДІ ультразвуковий пристрій Butterfly

на теми воєнних травм для 500 лікарів з 11 обласних лікарень. Ці тренінги мають за мету навчити українських хірургів надавати допомогу при воєнних травмах, таких, як опіки, поранення від куль, вибухів, травми судин, фізіологічні ушкодження, а також навчити наших медиків використовувати портативні засоби для ультразвукової діагностики при травмах та ушкодженнях різних частин тіла.

– Головний координатор цього проекту в Україні – Український науково-практичний центр екстреної допомоги та медицини катастроф МОЗ України. Коли представники MedGlobal звернулися туди із запитом надати в нашій країні локацію для проведення таких вишколів, їм порадили наш університет, – зауважує завідувач кафедри медицини катастроф та військової медицини ТНМУ, професор Арсен Гудима. – Адже якщо курс з УЗД-діагностики можна провести без жодних проблем у кожному медичному закладі, то повноцінний курс з політравми – лише в нашому університеті. Саме в нас для цього є потужна база – центр малоінвазивних технологій, де на лабораторних свинях шліфують свої навички молоді хірурги.

Учасниками курсу стали медики Києва та міст заходу України. Програма з ультразвукової діагностики була корисна передусім для лікарів екстреної медицини.

– Нині до переліку вимог кваліфікаційних характеристик працівників екстреної медицини, зокрема, входить вміння з'ясувати причину невідкладного стану пацієнта та проведення рятувальних дій на своїй базі в рамках професійної компетенції або ж доправлення до спеціалізованого відділення, де йому дадуть раду, – пояснює Арсен Гудима. – У цьому контексті методи ультразвукової діагностики відіграють величезну роль. Невідкладні стани часто вимагають того, аби проводити ультразвукову діагностику безпосередньо біля ліжка хворого, адже просто немає часу, щоб завезти його в УЗД-кабінет,

тим паче, коли маршрут на каталці може ще більше ускладнити стан пацієнта. Саме тому дедалі активніше зараз використовують портативні ультразвукові апарати, якими має бути оснащено кожне відділення екстреної допомоги. Програма від MedGlobal демонструє нашим медикам, який вигляд мають невідкладні стани під час УЗД. Ми звикли, що УЗД-діагностика – це камінь у жовчому міхурі, вагітність, наявність чи відсутність кістки і т. д.,

а тут вчать шукати проблеми, що вимагають негайного розв'язання. Наприклад, наявність вільної рідини у синусах грудної клітки, в перикарді, в черевній порожнині, що є прямим показанням для негайного скерування до операційного відділення. Або ж як визначити, чи є внутрішня кровотеча від розриву печінки чи селезінки, коли зовні ми можемо бачити лише синець? Це може показати лише ультразвукове дослідження. Якщо лікар на етапі емергенсу встановить це, не доведеться витратити дорогі години на додаткові дослідження. Часто саме ці хвилини й можуть врятувати життя. Власне, в цьому й суть цього навчання від MedGlobal.

– Чи, скажімо, травма від кулі, – доповнює регіональна представниця MedGlobal в Україні Христина Качмар. – Зовні вона може мати вигляд, як маленька дірочка. Якщо ж зазирнути глибше за допомогою ультразвуку або рентгену, то всередині побачимо велетенську діру зі значною кількістю переломів та ушкоджень. Варто сказати, що особливо цікавою була практична частина з хірургії. Саме в ТНМУ ми вперше в Україні проводили хірургічні розтинні внаслідок кульових поранень не на симулятивному матеріалі, як у попередніх тренінгах, а відпрацьовували вміння на крупних лабораторних тваринах. Українські хірурги мають чудову освіту та практику в умовах цивільного життя, але в умовах війни більшість не мають досвіду. Можливо, хтось ліквідував наслідки мисливської травми, але вона все одно не така, адже в мисливській зброї використовують інші кулі. Тому знання, якими діляться американські фахівці, надзвичайно цінні. Сподіваємося, що інформацію, отриману на цих курсах, українські спеціалісти будуть поширювати далі своїм колегам. Адже українцям все ж легше навчити українців бодай уже тому, що для цього не треба перетинати океан.

– Так, в обох програмах від MedGlobal є цінні речі, – каже

Арсен Гудима. – Нюанси роботи з портативними апаратами УЗД повинен знати кожен медик, що має доступ до ультразвукової апаратури. Скажімо, багато моментів може з'ясувати й сімейний лікар, доки приїде швидка, і лікар швидкої, і лікар приймального відділення. До слова, за кордоном багато карет швидкої допомоги обладнані відповідною апаратурою, щоб, доки швидка домчить до лікарні, лікар уже зробив певні висновки. Усе це потрібно, щоб прискорити надання спеціалізованої медичної допомоги.

Поява у нас волонтерів MedGlobal у цьому напрямку роботи хоча й пов'язана з війною в Україні, втім, отримані знання матимуть значення завжди, адже в період глобалізації кількість надзвичайних ситуацій значно зростає й поза війною. Скажімо, банальна ситуація – дитина впала з велосипеда, є в неї внутрішня кровотеча чи немає? Тому ці вміння необхідні і в мирний, і у воєнний час.

Щодо хірургії бойової травми, то це величезна проблема для України загалом. Хоча ми вже певний досвід у цьому напрямку й нагромадили, проте більшість загальних хірургів не можуть уявити, що операція в цьому випадку займає кілька етапів, до того ж без зашивання рани. Насамперед треба усунути найбільш небезпечні для життя моменти. Тож навчання для хірургів від MedGlobal теж були

Лекції з УЗД-діагностики проводить Нарін АХМЕД (крайня праворуч)

надзвичайно цікаві, адже демонстрували речі, що виходять за рамки нашого класичного університетського навчання в хірургії. Зазвичай хірург робить операцію від початку до кінця, але якщо є величезний потік хірургічних поранених, то кожному спочатку треба зробити тільки ту частину втручання, що врятує пацієнтові життя, а потім вже продовжувати поетапно операцію далі. Власне, на ці принципи та зміну світогляду класичного хірурга насамперед й спрямовані ці курси.

Своїми враженнями від проведення навчання на базі ТНМУ

поділилася докторка Нарін Ахмед, яка читала лекції з УЗД-діагностики. До слова, Нарін – одна із співорганізаторів MedGlobal. «Для MedGlobal дуже важливо в теперішній час підтримувати лікарів і всіх людей в Україні, – наголошує Нарін Ахмед. – Ми дуже співчуваємо вам і хочемо зробити щось добре для українців, поділитися своїми знаннями та вміннями, які обов'язково вам згодяться та допоможуть врятувати багато життів. Це мій другий візит до України. У вас чарівна місцевість і дуже душевні люди. Нас тут так привітно зустрічають! Як і минулого разу, так і тепер, мені дуже приємно навчати хороших людей, які хочуть мати знання та відкриті до них. Найкращі враження викликав у мене також Тернопільський медичний університет: тут дуже гарний кампус, до нас – надзвичайно тепле ставлення, організація наших курсів – просто відмінна! Будемо лише раді подальшій співпраці з таким чудовим університетом», – твердить пані Нарін.

– Мені дуже до вподоби готовність ТНМУ співпрацювати, – додає Христина Качмар. – Коли ми за посередництва Українського науково-практичного центру екстреної допомоги звернулися до університету з проханням надати місце для локації, тут миттєво відгукнулися. Перед початком курсів я зазвичай хвилююся про технічні проблеми на місцях, скажімо, проєктор не працює або відсутній wi-fi. Ці моменти зупиняють добрий перебіг навчання. У Тернополі ж все було дуже добре організовано, вчасно, чітко та злагоджено. Лікари слухали наших лекторів з величезним зацікавленням, ставили безліч запитань, більшість з них гарно володіють англійською мовою, тож легко спілкувалися з лекторами. Від проведення навчання в ТНМУ в нас лише найкращі враження.

– Широко хочу подякувати компанії MedGlobal за працю їхніх волонтерів на українських теренах, адже це ще один з елементів наближення нашої перемоги, – слушно зауважує професор Арсен Гудима. – Якщо завдяки отриманим знанням і вмінням під час цих курсів будемо рятувати наших хлопців, швидко та якісно надаватимемо їм невідкладну допомогу, більшість з них невдовзі знову повернуться в стрій.

Гуманітарна організація MedGlobal передала ТНМУ ультразвуковий пристрій Butterfly для проведення експрес-УЗД-діагностики невідкладних станів.

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА

Коли в нашому університеті зорганізували кафедру хірургічної стоматології, то певна річ, виникла потреба у висококваліфікованих фахівцях-практиках. Серед запрошених була Наталія Степанівна Гутор – спеціалістка з ім'ям у практичній стоматології та власними напрацюваннями в науковій царині. Напередодні 2006 року саме побачив світ навчальний посібник, в якому вона описала цікаві випадки з особистої практики. Так розпочався шлях у стоматологічну науку доцентки кафедри хірургічної стоматології ТНМУ, авторитетного науковця та вихователя студентської молоді Наталії Гутор. Нині вона авторка понад 130 наукових робіт, чотирьох посібників та однієї монографії, володіє чотирма патентами та стількома ж свідоцтвами на винаходи, видала 10 методичних рекомендації для самостійної роботи студентів.

«ДИТИНСТВО МИНАЛО В РОДИНІ, ЯКА ШАНУЄ ПРАЦЮ ТА ДУХОВНІСТЬ»

– Наталіє Степанівно, мовлять, що в кожного своя доля та життєва дорога, а де розпочався ваш шлях?

– Моя життєва історія бере початок у старожитньому галицькому селі Лапшин, яке розкинулося в долині річки Золота Липа. Там 1 квітня 1957 року я й народилася. Уявити дивовижну красу цього краю, його ма-

Студентка Наталія ГУТОР (1977 р.)

льовничу природу неможливо, це, як кажуть, треба побачити. При нагоді завітайте у наші краї та переконайтеся, що я не перебільшую. На моїй малій батьківщині наймелодійніші пісні, найпоетичніші легенди, там моя рідна земля. У Лапшині, неподалік Бережан, живуть працюючі, друзні люди, які люблять Україну та передають власні традиції з покоління в покоління.

Моє дитинство минало в родині, яка поважає релігію, шанує працю та духовність. Мама – Гутор Марія Йосипівна (у дівочтві Синишин) працювала завідувачкою дитячого садочка, а ще понад 25 років брала активну участь у сільському хорі, відзначена грамотами та подяками. А які ролі виконувала в драматичному гуртку! З п'єсами виступала на сценах й у сусідніх селах. Не просто виконувала, а проживала роль своїх героїнь з п'єс «Наталка Полтавка», «Не судилось», «Мати-наймичка», «Фараони», «Дай серцю волю заведе в неволю», «Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці». Останню виставу вона зіграла в 62 роки. Пишаюся своєю мамою,

вона любить усе та всіх і саме життя.

Батько – Гутор Степан Іванович був водієм в колгоспі, працював понад 45 років, мав лише один запис у трудовій книжці. Сумлінний, виконавчий, безвідмовний, пунктуальний, дисциплінований, так його характеризували працівники, колеги, односельці. Трудився він для родини, схиляв і нас до праці, хотів, щоб ми з братом отримали гідні професії. За цю турботу ми повік будемо вдячні своїм батькам.

А ще моїми вихователями стали бабуся та дідусь, бо батьки були завжди зайняті. Пригадую розповіді дідуса – Йосипа Яковича Синишина. В австрійській армії йому довелося пройти курси та опанувати ази медичної допомоги при невідкладних станах, травмах. За допомогою до нього зверталися люди не лише з нашого села, а й з навколишніх, він вправляв вивихи, проводив іммобілізацію при переломах, зупиняв кровотечі при травмах та інше. Досконало знав анатомію людини. Мені дуже подобалося разом з дідусем надавати медичну допомогу, гадаю, це ще один чинник, що посприяв обрати медицину. Коли вже була студенткою, часто любила погомоніти з дідусем, кілька годин просиджували разом, розглядаючи якісь випадки з анатомії, часто дискутували. Дивувалася його знанням, пам'яті, підходам до певної ситуації та прийнятті рішень. Він був також гарним майстром по дереву, порадником у важких ситуаціях. До нього часто зверталися односельці за порадою, жодному не відмовив у проханні, був пунктуаль-

Наталія ГУТОР з колективом фельдшерсько-акушерського пункту села Ласківці (1982 р.)

ний та справедливий, добрий та щирий.

– Фах стоматолога також він порадив обрати?

– Не цілком, тут більше вже долучилася моя бабуся – Синишин Варвара Йосипівна (з дому Дякович). Їй іноді доводилося звертатися за допомогою до хірургів-стоматологів Бережанської стоматологічної поліклініки. Прийшовши додому, вона ще довго була, як кажуть, під враженням і не могла нахвалитися своєю стоматологією: «Ой, чуєш, Наталю, яка це спритна лікарка. Жінка, а зуби так добре видаляє». Ці слова, очевидно, мене «зачепили» тоді, засівши десь у зацепках моєї свідомості, бо я теж думала собі про медицину. Так бабусині слова підштовхнули до обрання фаху. Але я дала собі слово, що буду кращою за цю лікарку, опаную ще вищий щабель знань і вмінь, все зможу та здолаю всі перешкоди, які трапляться на шляху до омріяної мети. Тепер я з глибокою повагою та шаную, вдячністю та любов'ю оцінюю батьківську підтримку, згадую бабуся й дідуса, які плекали любов до життя, давали слушні поради.

Батьки намагалися нам з братом допомогти та підтримати в підготовці до вступу у вищі навчальні заклади. Брат Іван прагнув ветеринарної справи, я обрала лікарську спеціальність. Розуміючи, що нам потрібні глибші знання, мама вже після закінчення шостого класу сільської школи, а було це 1970 року, перевела нас у Бережанську школу (тепер – гімназія). Вчителі були проти такого рішення, бо навчалися ми добре, але мама відстояла наше рішення. Рівень навчання тут був значно вищий, ніж у сільській, хоча й на початках важкувато було. Одночасно ми ходили на заняття до репетиторів з фізики, хімії, готувалися до вступу серйозно, отож ці роки були потрачені не дарма. Не гайнували ми час й на літніх канікулах – працювали різноробочими в колгоспі. Додатковим бонусом було два роки трудового стажу, який надавав переваги та бали для

Доцентка Наталія ГУТОР:

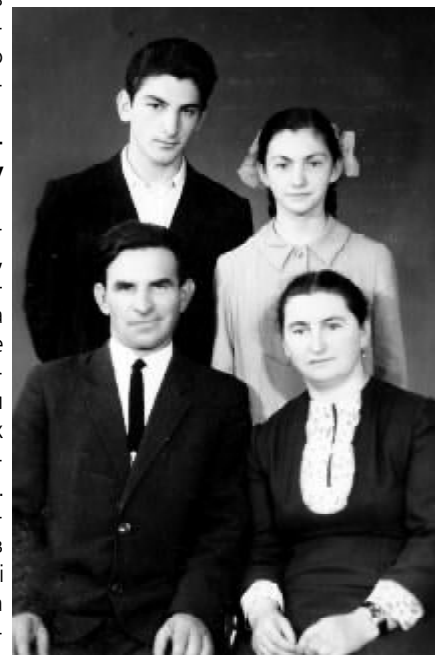
вступу до вишу. Згадую ці роки й хвилююся, бо ніби заново переживаю ті події – хіба вклавеш почуття у ці кілька рядків. Пригадую, як ми приїхали з мамою на вступні іспити до Львівського державного медичного інституту. Це був 1974 рік, я – на іспит, а мама неподалік у церкві Петра й Павла за мене молилася. Її щира молитва допомогла мені з легкістю скласти всі іспити. А яка радість була, коли побачила себе в списках зарахованих студентів – я стала студенткою першого курсу стоматологічного факультету!

– Яким було життя студентів медичного вишу у сімдесятіх?

– Мешкала я в гуртожитку, було вісім дівчат у кімнаті, але це не завадило нам здружитися та стати, мов одна родина. Львів – прекрасне місто, з цікавою історією, вишуканою архітектурою й ми все хотіли пізнати. На старших курсах переселили нас у сучасний новий гуртожиток. Мені випала честь проживати зі студенткою-іноземкою з Берліна. Прекрасні роки, добрі спогади, Регіна приїжджала до моїх батьків у гості на свята, ми радо зустрічали її.

Можливістю підготуватися до занять були конспекти лекційного матеріалу та читальні зали, де ми просиджували годинами, занотовуючи матеріал до занять. Навчання в ці роки велося російською мовою. Попри нестачу підручників і посібників, я навчалася добре, а як інакше. Отож отримувала стипендію та проживання в гуртожитку. Мені пощастило, бо потрапила в групу «стажників» (як тепер – НТН), це хлопці після технікуму, війська, з якими мені було комфортно, ми всі вчилися, допомагали один одному, для мене це була одна студентська родина. Коли розпочалося навчання на клінічних кафедрах, стало цікавіше, бо це пізнання професії. В ті часи клінічні бази добре забезпечували матеріалами, засобами, інструментарієм, викладачами кафедр були професори, доценти, висококваліфіковані лікарі. Моєю

любленою кафедрою стала хірургічна стоматологія. Яка це була радість і позитивні емоції, коли викладачі кафедри, особливо – хірургині-жінки з великим практичним досвідом роботи пропонували нам асистувати під час операцій. А я жодного разу не пропустила таку можливість та виявляла активність, підчитувала теорію, готувалася до занять більш посилено. З кожним наступним заняттям розбирали складні методи операцій, інколи з-за спини хірурга вдавалося лише бачити операційне поле, але це теж вважалося чимало, емоції вирували. Викладачі дуже цікаво розповідали, розбирали приклади власних клінічних випадків і вирішення ситуації. З кожним днем дедалі більше я наближалася до власної мрії. У стінах альма-матер ми отримали не лише фахові знання та ази практичної роботи, але й сформувалися як особистості. З глибокою шаную згадую всіх своїх Учителів. Вдячна їм за терпіння, вимогливість та намагання «змодельовати» з нас фахівців. Мала честь навчатися у славетних про-

Наталія ГУТОР з братом Іваном і батьками (1970 р.)

фесорів, інтелігентних, поважних особистостей, в яких можна було багато чому повчитися – перейняти манеру поведінки, стиль спілкування, ставлення до студента, вміння тримати субординацію. Вони формували з нас фахівців з чітким розумінням свого покликання. Куратором нашої групи був професор В.Пінчук – славний викладач, інтелігентна людина, порадник, який приділяв нам багато часу.

– І ось диплом на руках. Куди отримали скерування?

– Йшов 1979 рік, я проходила інтернатуру в Бережанській стоматологічній поліклініці. Перший робочий день. Талони розписані, розпочинаю прийом пацієнтів. 20 хвилин на людину й усе. Ніхто не брав до уваги, що ти чогось можеш не знати чи не впоратися з наданням допомоги.

«ЖОДНОГО РАЗУ НЕ ПОШКОДУВАЛА, ЩО ОБРАЛА САМЕ СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ФАХ»

Навпаки, старші лікарі особливо прискіпливо оцінювали роботу новачків, ніби під мікроскопом. У таких умовах відбулося моє професійне посвячення. Але спогади про роботу в хірургічному кабінеті якнайкращі. Надалі згідно із скеруванням відпрацювала три роки в селі Ласківці в фельдшерсько-акушерському пункті тодішнього Тербовлянського району. Спочатку довелося оснащувати та укомплектовувати кабінет, а далі, як звично — прийом пацієнтів. Пригадалися події 1981-1983 років. Зими в ті часи були морозні та засніжені, а пацієнти з навколишніх сіл, незважаючи на мороз і хуртовини, дістаються до мене пішки засніженими полями. «Чому не їдете в Чортків, то ж ближче?» — цікавлюся. «Бо ви добре видаляєте зуби», — чую у відповідь. Хіба не приємно! У Ласківцях мені пощастило працювати з хорошими лікарями та медсестрами, які мене підтримували в усьому, велика

Доцентка Наталія ГУТОР зі студентами 3 курсу в клінічній залі кафедри хірургічної стоматології (2019 р.)

1984 року народився Роман, а 1985 року Степан, мої прекрасні синочки. Ще під час декретної відпустки отримала запрошення від головного лікаря Тернопільської відділкової клінічної залізничної лікарні в поліклінічне відділення на посаду лікарки-стоматоло-

вчальним матеріалом, отож вирішила написати посібник. Яюсь у Львові під час зустрічі з професоркою Л.І. Петрух озвучила їй своє бажання, вона підтримала мою ідею, допомогла й відкоригувати дещо, а згодом ця праця вийшла друком. Але ми пішли далі, на кафедрі ФПО спільно розробили композицію, а згодом її запатентували цей винахід, який у майбутньому став основою моєї кандидатської дисертації. Наразі використовую ці напрацювання в клінічній практиці.

Особливим у моєму професійному житті вважаю 2006 рік, коли мене запросили до праці в наш університет на стоматологічний факультет. Тоді виникла кадрова потреба у викладачах з досвідом практичної роботи. Я вдячна тодішньому ректорові, професору Л.Я. Ковальчуку за довіру та можливість працювати з видатними науковцями, блискучими спеціалістами.

Робота викладача припала до душі, мені подобалися студенти, які дивилися тобі в очі з великим зацікавленням, бажанням освоїти знання, чогось навчитися, почерпнути нову інформацію. Мені ж було приємно донести їм теоретичні знання та практичні навички, продемонструвати цікаві клінічні випадки, ситуації з моєї практики. Намагалася подати клінічні випадки цікаво, інформативно.

— Свою кандидатську дисертацію ви писали, коли за плечима був чималий багаж знань, досвіду, практичної діяльності. Але часом трапляється так, що людина, досягнувши чимало в житті, на якомусь етапі зупиняється...

— Мене це не стосується, бо я людина, яка постійно розвиває в собі науковий інтерес. Незважаючи на вік, сходинка за сходинкою підкорюю свої вершини, реалізуючи свої обіцянки, що дала собі ще в юності. Це пояснення до того, чому я у свої 49 років вирішила писати кандидатську дисертацію. Найскладніше було з обранням керівника дисертації, але

Бог послав мені чудову людину. Професор Олександр Володимирович Авдєєв наважився на співпрацю, повірив мені. Так я стала його першою дисертанткою, за що безмежно вдячна. Обрана нами клінічна тема передбачала непростий шлях наукового пошуку, довелося поїздити у багато бібліотек України, провести численні лабораторні експериментальні та клінічні дослідження в Тернополі, Одесі, Львові. Зате солодшим був результат. З приємністю нині згадую події 2010 року, коли під час захисту кандидатської дисертації в Одеському інституті стоматології я почула багато позитивних відгуків на свою та адресу наукового керівника. Велике спасибі академікові, професору А.П. Левицькому та колективу за допомогу, а також моїй родині, від якої мала велику підтримку — синам, мамі й узагалі своїй сім'ї. 2011 року отримала диплом кандидатки медичних наук, а через три роки — посаду доцентки кафедри хірургічної стоматології. Була головою експертної комісії у Луцькій та Чернівецькій філії ТзОВ «Медичний коледж «Монада» зі спеціальності «Стоматологія», беру участь у науково-практичних конференціях зі стоматології.

З перших днів війни надаю невідкладну стоматологічно-хірургічну допомогу. Щоденно веду прийом, надаю хірургічну допомогу військовим і бійцям тероборони, внутрішньо переміщеним особам, не припиняю свою роботу в умовах воєнного стану.

— Як вибудовуєте стосунки зі студентами?

— На довірі. Люблю наших студентів. У них розвинена увага, багато натхнення та прагнення досягнути нове, незвідане. Я лише даю можливість їх талантам розкритися, намагаюся зрозуміти та оцінити індивідуальність кожного.

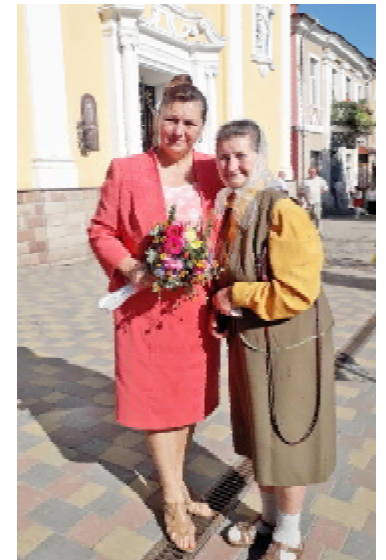
Коли на зустрічах випускників ми спілкуємося, то так приємно

почути: «Наталіє Степанівно, а ви нас вчили, пригадуєте, як пояснювали нам, тепер ми вже розуміємо ваші поради». Тішуся їхнім досягненням і професійності.

«ДУЖЕ ДОРОЖУ СВОЇМИ РІДНИМИ»

— Що приносить вам радість?

— Моя родина. Дуже дорожу своїми рідними. Старший син Роман пішов моєю стежиною — обрав стоматологічну професію, ми тепер вже колеги. Постійно ведемо дискусії, обговорюємо цікаві випадки, консультуємо один одного. Молодший Сте-

Наталія ГУТОР з мамою Марією ГУТОР (2021 р.)

пан став правознавцем, дослухаючись порад батька, який є для нього беззаперечним авторитетом. Я ж дякую Богу за прекрасних синів і хорошу сім'ю, яка постійно мене підтримує, розуміє, вірить у мене та допомагає в усьому.

Найдорожчий мій скарб — мама, мій янгол-охоронець, вірна та надійна радниця. Вдячна їй за турботу, особливу любов та молитви до Бога.

— Які поради від наставника могли б дати молодому поколінню стоматологів?

— Якою тернистою стежкою вам не доведеться йти до своєї мети, ви повинні вірити у себе. Працуйте над собою, збагачуйте свій теоретичний та практичний досвід шляхом пізнання сучасних методів, щоб бути висококваліфікованими фахівцями. Досягайте професійного зростання. Лікар має визнавати власні помилки, пам'ятати, що головний суддя на його професійному шляху — це насамперед його сумління, а головний діагност його фаховості — пацієнт. Умійте протистояти труднощам, конструктивно реагувати на будь-яку ситуацію. Любіть і цінуйте рідних, бо вони дали вам життя, можливість стати тим, ким ви є нині.

Ліля БАСК

Наталія ГУТОР з чоловіком Мирославом і синами Романом, Степаном (1987 р.)

ім вдячність. Це ще більше дало мені впевненості продовжувати шлях у хірургічній стоматології. Жодного разу не пошкодувала, що обрала саме цю спеціальність.

«ДЕННИЙ ПРИЙОМ СЯГАВ 32 ПАЦІЄНТІВ»

— Ваше становлення як фахівця з хірургічної стоматології відбулося вже в Тернополі?

— Саме так. Це був час професійного зростання й чудових змін у моєму особистому житті. У файному місті я познайомилася зі своїм майбутнім чоловіком Мирославом, його прекрасними батьками та дружною родиною. Працювала в поліклінічному відділенні обласної дитячої лікарні. Теплі спогади про хороший колектив працівників поліклініки в моїй пам'яті й донині, зараз, коли зустрічаємося, з приємністю згадуємо незабутні миті життя.

гині. Моїй радості не було меж. Вони обирали кращих з кращих. Згодом пройшла спеціалізацію з хірургічної стоматології в Києві. Період з 1986 до 2006 року був дуже насичений. У залізничній лікарні обслуговували пацієнтів усіх категорій залізничників, загалом чоловіків. Денний прийом сягав до 32 пацієнтів. Зізнаюся, було важко, додому поверталася втомлена, проте молоді роки, професійний запал і любов до обраної професії, а також шана пацієнтів допомагали долати труднощі та втому.

«РОБОТА ВИКЛАДАЧА ПРИПАЛА ДО ДУШІ»

— Як виникла ідея зібрати всі ваші напрацювання в одну книгу?

— За роки праці в хірургічній стоматології назбиралося багато цікавих клінічних випадків, які могли б слугувати добрим на-

Наталія ГУТОР із синами Романом і Степаном, чоловіком Мирославом

ПАВЛИНА РОМАНОВА: «МРІЇ ЗРАДЖУВАТИ НЕ ВАРТО, БО ІНАКШЕ НЕ БУДЕ СПОКОЮ»

Вступити до медичного університету в 32 роки. Потім дізнатися, що чекаєш ще на дитяtko, і таки зважитися на навчання. Так, авантюра неабияка. «Для мене це був рік великих проєктів», – усміхається студентка другого курсу медичного факультету Павлина Романова, яка опанує спеціальність «Фізична терапія, ерготерапія». Зізнається, що погодилася на таку справу лише тому, що медицина – її мрія з дитинства.

– Павлино, як люди реагують, коли дізнаються, що ви стали студенткою в 32 роки?

– Стає тихо й роблять великі очі (сміється). Не розуміють, як то так могло статися.

– Як усе-таки так сталося?

– Сталося дуже цікаво. Ще після школи хотіла вступити до медичного університету, але, врешті-решт, вирішила йти в педагогічний. Чому? У родині більшість педагогів і цим все сказано (сміється). Інший варіант, окрім педагогічного, для мене був якимось далеким і навіть неймовірним. Та мене постійно муляло.

Вступила в педагогічний, занесла оригінали документів і гадаю: йду-но я ще в медичний спробую. Того ж дня, коли дізналася, що вступила, задоволена побігла в медичний, де вступні іспити були пізніше. Там же на мене чекало розчарування: чи хтось наплутав, чи справді того року так було – для вступу відразу було потрібно подавати оригінали документів. А вони вже були в педагогічному, а їх швидко занесла, щоб мене не посунули з бюджетного місця. Все. Моя тодішня спроба вступити у медичний на тому й завершилася.

– Які відчуття тоді у вас були?

– Засмутилася, незважаючи на те, що вступила в педагогічний. Вчилася добре, закінчила його, та в школі жодного дня не працювала. Відчула, що не зможу бути вчителькою, під час практики на четвертому курсі. Практика відрізнялася від теорії суттєво й я на 100 відсотків зрозуміла, що школа – аж ніяк не моє. Дітей люблю, з дітьми цікаво, але сама система, купа незрозумілої паперової роботи, яка просто краде час, що можна використати зі значно більшою користю для себе й інших, відштовхували категорично. Словом, збагнула, що то не моє, та не знала, чого взагалі туди пішла. Перебувала наче в прострації, бо не розуміла, що мені робити далі. Університет закінчила – й що з того? Навіщо я там протирала сукні всі ці роки?

– Від вступу в медичний вас

віддаляло ще 11 років і пошуків себе. Що ці роки вам принесли?

– Безцінний досвід і багато вмінь у різних сферах. Рік не мала роботи. Страждала, мучилася, перекочуючи в голові надокучливі однотипні думки: в школу не хочу, що ж мені робити, біда, жах і т.д. Але на життя заробляти треба, тож почала шукати себе. Півтора року повчилася в училищі на перукаря. Здобула собі ще один фах і навіть трошки попрацювала, та знову зрозуміла, що це не та сфера, в якій хочу перебувати постійно. Але дуже рада, що навчилася для себе, бодай, щоб домашніх, друзів постригти-пофарбувати. Потім моя сестра випадково побачила оголошення, що шукають людину у фотостудію. На той час я дуже запалилася цим, пройшла співбесіду й наступних шість років пропрацювала у фотостудії помічником фотографа та дизайнером-ретушером. Ця справа мене захопила, хоча завжди любила почитати щось на медичну тематику – про ліки, захворювання, їх прояви. Це мене завжди цікавило. Втім, наш медичний університет мене переслідував й у фотостудії (сміється), адже студенти ТНМУ часто до нас приходили фотографуватися, особливо іноземці – вони дуже це люблять, завжди веселі, усмінені, багато жартують, співають.

Потім сталося переформатування: фотостудія перейшла на інший режим, на роботу з дому, що давалося мені дуже важко. Я не можу так працювати. Мені, як з'ясувалося, потрібно виходити в люди, адже до того завжди вважала, що я інтроверт, але ж ні. Тоді знайшла роботу, пов'язану з графічними зображеннями, попрацювала два місяці в офісі, потім через карантин знову потрапила додому. Від чого втікала, там і опинилася (сміється). Звільнилася з тієї роботи та вирішила трохи відпочити, щоб спокійно обміркувати, чим таки хочу в цьому житті займатися насправді.

Саме на цьому етапі й почав вимальовуватися мій реальний шлях до медичного. Випадково зайшла до колежанки в один манікюрний салон, ми розбалакалися й майстриня раптом запитала: «Павлино, не хочете йти до нас майстром педикюру». Подумала: «Чому б і ні, хочу!» Після закінчення курсів педикюру мені не давали спокою думки про те, що естетика педикюру безпосередньо пов'язана зі здоров'ям і функціональністю стопи. Почала цікавитися ортопедією,

анатомією стопи, чому відбуваються певні деформації, як вони впливають не лише на здоров'я стопи, а й на хребет і загальний стан людини. Стопа насправді – дуже важлива ланка в нашому організмі, про що більшість людей навіть не здогадуються. Почала працювати у салоні майстром педикюру та помітила, що звертаю більшу увагу не на естетику, а на здоров'я. Вирішила, що буду перекаваліфікуватися в подолога. Для цього хотіла володіти більшою інформацією, щоб людям не нашкодити. Роздумую-роздумую й раптом розумію, що я таки піду в медичний.

– Чому саме реабілітологія?

– Якщо коротко – щоб позбавляти людей болю. Ця спеціальність цікавить мене вже три-

надцять років, бо ж у мене трошки болів хребет і я намагалася дати собі раду, підчитувала різну інформацію на цю тему. А тут ще так співпало, що в ТНМУ саме в той час з'явився такий напрямок на медичному факультеті. Коли довідалася про це, миттєво прийняла рішення, що вступатиму в наш університет на реабілітологію. Від цієї думки мене якось аж теплом зсередины пройняло – здійснилося! Нарешті! Йшла, йшла, такими заплутаними дорогами та й прийшла.

Та щоб вступити, треба було скласти ЗНО. Коли закінчувала школу 2006 року, про ЗНО ніхто ще навіть не чув. Починаючи з лютого, в короткі терміни, підготувалася. З математикою мені допомогла рідна тітка, вона вчителька математики, а з українською мовою та біологією впровадилася самотужки – як з'ясувалося, зі школи ще залишилася досить непогана підготовка. У результаті отримала високі бали та гадаю, що могла б пройти на державний, але це мені, звісно, не світило, адже вже маю вищу

освіту. Найбільше мене потішила біологія. До неї насправді не дуже й готувалася, але набрала найвищий бал – 192. З біології мені багато знань заклала рідна Тернопільська школа № 11, за що щиро вдячна моїм вчителям.

Через тиждень після того, як я склала ЗНО, в мене закралася певні підозри (усміхається) й я зробила тест на вагітність. І з'ясувалося, що наступний рік у мене буде роком великих проєктів.

– Як поставилася до цього родина?

– Удома мене всі дуже підтримали. Чоловік, щоправда, водночас хвилювався, щоб я не перевтомлювалася та радив брати академічну відпустку (я вже потім довідалася, що на першому курсі цього не можна зробити). Мама сказала: «Закінчиш університет – і вже й дитина підросте». Тож ми вже разом з донькою (усміхається) пішли заносити документи в ТНМУ. З ними ще дуже намучилися, бо я ж не була зареєстрована в електронній базі. В приймальній комісії так зі мною намордувалися! До слова, дуже вразило ставлення працівників, які, незважаючи на обідню перерву, приділили мені більше години та оформили все, як належить.

– Як вас сприйняли одногрупники?

– Першого вересня після урочистої частини ми вирішили піти на піцу, щоб познайомитися. Кожен розповідав про себе. Сказала, що мені 32. Тихо стало. Не очікували, звичайно. Але тоді ще не знали, що я троєнський студент, із сюрпризом (сміється). Я не приховувала цього, але й спеціально не афішувала, не хотіла, щоб до мене через це було лояльне ставлення. Про мою вагітність одногрупники дізналися пізніше, я їм написала про це в Телеграм, коли потрапила до лікарні на збереження. Ставилися до мене дуже трепетно: допомагали нести сумку, заносили одяг у гардероб і приносили мені його звідти, коли було слизько – зустрічали та вели під руки (усміхається), а важкі двері в адмінкорпусі мені навіть викладачі притримували. Взагалі, дуже приємно, що всі викладачі ставилися, ні, не з поблажками, а з розумінням і доброзичливістю. Скажімо, один викладач порадив написати заяву, щоб відпрацювати заняття наперед і найближчої пори багато не ходити без зайвої потреби. Сама навіть не догадалася б до такого варіанту, за що йому надзвичайно вдячна.

Мені це відпрацювання наперед дуже згодилося, адже у пологовий я потрапила заздалегідь, сприйнявши сильні тренувальні перейми за справжні. Я ще встиг-

ла скласти з палати анатомію, пролежала в пологовому півтора тижня, щодня очікуючи довгожданого миті. Та моє дитя обрало собі для народження особливу дату – 24 лютого... Зранку читала новини й плакала. Твоя дитина має прийти у світ, а тут – війна. З першими літаками почалися перейми, а з родзали в палату мене везли під звуки сирени. Везли дуже швиденько, бо переживали, щоб не зникло світло й ми з дитиною не застрягли в ліфті. Це було страшно. Але все ж я старалася на цьому не зациклюватися. Спрямовувала власні думки на дитину, на позитивні моменти. Згадувала, як кілька днів перед тим приходила під вікна моя група. Такий приємний сюрприз мені зробили!

– Навчання й дитина – як вдається поєднувати?

– На заняття почала виходити із середини квітня та водночас підтягувати «хвости». Все в мене вийшло, все поскладалося. Сесію склала добре. Але це передусім завдяки підтримці рідних. Усі, хто є вдома, по черзі пильнували Терезку, коли я вчилася. Хоча траплялося й таке, що доводилося виходити на заняття з донькою. Викладачі сприймали це тепло. Дитина та онлайн-навчання – це реально, а ось уже знаю, що з 15 серпня в нас розпочинається очне навчання, тож хвилююся, чи мені це вдасться. Брати академічну відпустку не хотілося б з двох причин: шкода втрачати один рік, бо це ж не після школи, й шкода залишати свою групу. У нас просто прекрасна група!

– Але ж вони молодші від вас на 15 років! Фактично це вже інше покоління.

– Так, і це покоління чудове. З ними мені дуже комфортно. Різниця у віці аж ніяк не відчувається. З ними можна і повчитися, і поспіяти, і обговорити серйозні проблеми. Тож «академки» не хотілося б. Але не буду загадувати наперед. Як уже стається.

– Якщо б зустрілися зі своїми одногрупниками з педагогічного й вони б здивовано запитали: «Чому ти в ТНМУ?», що їм відповіли б?

– Пригадую, як вчителька історії в школі нам любила повторювати, що завжди є привід і причина. Мій привід: працюючи майстром педикюру, я вирішила йти в подологію, де було б добре мати медичну освіту. Причина: я з дитячих років мріяла про це. Мені це цікаво, цього прагну, скільки разів не відволікалася на інші професії, іншу діяльність, все одно повертаюся до медицини. Мрії ж зраджувати не варто, бо інакше ніколи не буде спокою. Тож не зраджуйте своїй мрії!

**Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА
Світлина
Миколи ВАСИЛЕЧКА**

ВИПУСКНИЦЯ ТНМУ АННА УКРАЇНЕЦЬ: «УМІННЯ НАВЧАТИСЯ НОВОМУ – НАЙГОЛОВНІШЕ, ЩО МЕНІ ДАВ НАШ УНІВЕРСИТЕТ»

Випускниця медичного факультету Анна Українець упродовж усіх років навчання належала до студентів, якими ТНМУ пишається особливо. Вона не лише успішно навчалася, отримавши цьогоріч заслужений диплом з відзнакою, а й з перших днів активно долучалася до волонтерського та культурного життя університету, а згодом і сама стала організатором численних захоплювальних дійств, відгуки про які отримувє й досі. Не пропускає жоден момент університетського життя, жити насичено – її основна порада всім студентам.

Люди часто люблять повторювати про те, як швидко збігає час. Для вас роки навчання збігли швидко? З якими відчуттями закінчили університет?

– Для мене час не збіг швидко. Я рівномірно насолодилася всіма шістьма роками. Три з них, на жаль, були в онлайн-режимі, тому, можливо, багато втрачено. Попри те, в мене немає відчуття, що щось промайнуло повз мене, адже моє студентське життя було повноцінне та дуже насичене. Чи закінчила університет з відчуттям: «Невже це все! Так!». Але немає відчуття, що все збігло надто швидко й я чогось не встигла.

Що плануєте далі?

– Переїзд до Львова та вступ на довгоочікувану інтернатуру. Я вже познайомилася з лікарнею швидкої допомоги у Львові, куди прийшла за державним розподілом. Планую успішно закінчити інтернатуру та стати гарним лікарем.

Якщо склали б своє резюме, яка фраза в ньому була б ключовою?

– Слова про те, що я вмію вчитися. Найголовніше, що дав мені наш університет, – вміння навчатися новому. Я маю певне бачення, як це робити, адаптуюся до різних умов, до різного типу знань. На мою думку, це найважливіше, адже хороший лікар – не той, який знає дуже багато всього, а той, який знає, де підшукати необхідну інформацію, і має клінічне мислення.

Які поради з власного досвіду дали б студентам перших курсів?

– Коли вони повернуться (широко вірю, що це незабаром станеться) до очного навчання, використовувати кожну можливість, брати участь в університетських івентах, зорганізувати власні заходи, вчитися вчитись, знаходити нових друзів, шукати захоплення й поза університетом. Не пропускати жод-

ну мить життя та жити насичено – моя основна порада.

Навчатися вам було важко?

– Сказати, що все минуло на одній хвилі та дуже легко, не можу. Моменти були різні: коли вчитися досить важко, коли легше, коли надзвичайно цікаво, а іноді доводилося себе просто пересилювати, беручись до занять. Навчання було не так важким, як інтенсивним і потребувало зусиль. Утім, вважаю, що співвідношення якості отриманих знань і затраченого на це часу в нашому університеті оптимальне.

Що було для вас найскладнішим, коли щойно вступили до ТНМУ?

– Що може бути складним для людини 17-ти років, яка залишає своє рідне місто (я – з Рівного), батьків, можливо, своє кохання, що сталося в моєму випадку? Складними були адаптаційні моменти: пошук житла, нові друзі, цілком інша система навчання. Найскладнішим було зрозуміти на першому курсі, хто ти є в цій системі, де ти є та як поводитися. Потім, з кожним курсом, уже ставало дедалі легше й легше. На шостому курсі ми вже були досвідченими студентами, які у будь-якій ситуації могли дати собі раду.

Ви не лише успішно навчалися, а й відразу активно долучилися до позанавчальної діяльності університету.

– Так, уже на першому курсі я приєдналася до університетського хору. З цим колективом у мене пов'язано багато чудових моментів. Наприклад, мій улюблений проєкт – «ТНМУ колядує». Ми колядували в різних медичних закладах Тернополя, їздили навіть в інші міста, зокрема, з університету Івано-Франківська приїжджали колядувати до нас, ми – до них. Гроші з коляди спрямовували на доброчинність, ще й нам цукерки діставалися (усміхається). Їхали автобусом, дорогою колядували-репетировали. Це така атмосфера, таке задоволення, що словами й не передати! І вже пізніше, коли я була учасницею «Творчого колективу ТНМУ» та не мала часу багато приділяти уваги хору, в цьому проєкті все одно брала участь щороку. Власне, з цього й почалося моє активне життя в університеті.

У «Творчому колективі» спочатку відвідувала літературні вечори, куди мене запросила нинішня асистентка кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тетяна Іванівка, яка на той час була головою «Творчого колективу». Згодом вона запропонувала мені спробувати організувати власні літературні вечори. Вони відбувалися для студентів-медиків у різних сучасних

кав'ярнях Тернополя. Дійство кожного вечора «крутилося» довкола однієї тематики, вигадувати яку було неймовірно цікаво. Скажімо, «Темрява», коли всі учасники впродовж заходу перебували із зав'язаними очима. Протягом 2017-2021 рр. також удалося зорганізувати літературно-музичні вечори «Миля», «Коло», «Почуй». Це були справді чудові дійства, відгуки від яких мені надходять і досі.

Пізніше я стала головою «Творчого колективу ТНМУ», керівником відділу поезії, брала участь в організаціях концертів, різних заходів нашого університету й уже взаємодіяла з іншими відділами, зокрема, клубом ве-

селих і кмітливих, відділом хореографії та вокалу та іншими. У нас була велика команда, що спільно працювала над створенням цікавих заходів у нашому університеті.

Не хотілося б залишити поза увагою також великий проєкт Тетяни Іванівки – студентський глянцеви́й журнал «UNITIME». Я також долучилася до нього, була журналістом цього глянцю, доки він існував, отримала чудовий досвід.

Звичайно, не можна не згадати Міжнародні студентські літні школи із залученням іноземних студентів на базі комплексу «Червона калина». У нас була можливість репрезентувати університет на міжнародному рівні, а також ознайомитися з представленнями вишів, в яких навчалися наші гості. Комусь випав шанс побути куратором (помічником) для делегації з певної країни. Ніколи не забуду, як до нашої курації потрапив Єгипет. Це було неймовірно цікаво, ми отримали безцінний досвід! Ніде в Україні більше немає схожих літніх шкіл для медиків, ми у цьому ексклюзивні.

Доєднувалася також до волонтерських проєктів, зокрема, «Do it yourself» – онлайн-лекцій упродовж 2020-2021 років, що були спрямовані на покращення підготовки до занять студентів молодших курсів, два роки була ментором іноземних груп, за міжнародною програмою обміну студентами побувала в Польщі. Словом, за шість років навчання спробувала багато усього цікавого.

Як вам вдавалося все встигати?

– Насправді ніяк! Гадаю, не існує таких ідеальних людей, натягнутих, мов струна, які мають розписаний графік і до найдрібніших пунктів дотримуються його. Так можна дійти до нервового зриву. Тож доводилося мені дописувати історію хвороби на колінах у таксі, коли вже її за кілька хвилин треба було здавати, просити подругу забрати сукню для хору, тому що я не встигала. Бувало всіяке. Мене виручали друзі, я – виручала їх. Це й є справжнє студентське життя.

Як прийшла у ваше життя медицина?

– Найбільше, що мене спонукало обрати медицину, – бажання турбуватися про інших і віддавати їм свою любов, а також цікавість до вивчення людського організму, мені завжди це подобалося в школі. Захотілося знайти спосіб бути в цьому компетентною. Власне, саме тому з-поміж багатьох інших спеціальностей обрала медицину. Більше ні в чому себе не бачила. До слова, я перший медик у нашій родині.

Чому вирішили навчатися саме в ТНМУ?

– Мої батьки дуже хотіли, щоб я навчалася у Вінниці або Києві. За рейтингом я пройшла і до Вінницького, і до Тернопільського медичних вишів. Чому обрала ТНМУ? Зайшла на його сайт. Насамперед звернула увагу, як він гарно оформлений, потім побачила, в якій величезній кількості різноманітних заходів беруть участь студенти. Прочитала статтю про те, що на об'їзді для якоїсь лікарні студенти зібрали кошти просто вдяки тому, що виготовляли власні календарі та їх продавали. Це для мене було щось надзвичайне! Я подумала тоді: «Ого, які вони круті, хочу разом з ними!» Переконала в цьому батьків, сказала, що більше нікуди нізащо не поїду, лише до Тернополя. Це від початку до кінця мій вибір і я жодного разу про це не пошкодувала.

Який напрямок обрали? Що вас найбільше приваблює у ньому?

– Радше можна сказати, що

терапія обрала мене. І я дуже задоволена. Мене приваблює в цьому напрямку можливість тривало спілкуватися з пацієнтом, відслідковувати динаміку одужання, покращення його стану. Мені подобається, що ця спеціальність відносно спокійна й її можна поєднувати із сімейним життям, тому що це також моя базова цінність. Прищепили мені любов до цього напрямку доцентка кафедри внутрішньої медицини №1 Ірина Володимирівна Смачило та доцентки кафедри внутрішньої медицини №3 Тетяна Василівна Бойко. Їхню душевність, повагу до студентів, трепетне ставлення до своєї спеціальності, ретельну підготовку до практичних занять запам'ятаю на все життя. Хотілося б бодай на якийсь відсоток стати такою гідною лікаркою, як вони. Я була б дуже щаслива, якби в якийсь момент відчула, що змогла досягнути рівня цих людей.

Якщо б ви могли змінити щось одне зі свого минулого, що це було б?

– Нічого не хотіла б змінювати. Вважаю, що життя – це шанс. Це наче квиток на якийсь атракціон. Ти просто береш його, живеш і приймаєш усі його зміни. Всі твої невдачі та успіхи – це те, що випало тобі, й ти маєш з цим впоратися. Кожен твій вибір, який ти зробив на той момент з певним рівнем знань, досвіду та розвитку, – правильний. Тому не шкодую про жодне своє рішення, вважаю, що проживаю життя так, як його відчуваю на певний момент.

Який найкращий день вашого студентського життя? Є такий у вас?

– У мене було багато яскравих днів студентського життя. З теплом згадую навіть іспити. Не можу вибрати лише один день, адже моє університетське життя було надзвичайно насичене. Бажаю всім нашим студентам, коли вони повернуться в аудиторію, обов'язково брати участь у різних заходах. Навіть якщо у собі сумніваються, все одно треба шукати свій напрямок активності, збагачуватися. Університет – це не тільки підручники. Переконаєтеся згодом, що знання в організації проєктів дуже згодяться у вашому житті поза університетом і навіть поза медициною.

За що ви найбільше вдячні ТНМУ?

– Передусім я найбільше вдячна ТНМУ за шанс якісно навчатися, за фаховість викладачів, за турботу адміністрації про високий рівень навчальних баз. Вдячна за те, що в ТНМУ все якісно та прозоро. Вдячна рідному університетові за його репутацію. Коли хтось з медичної сфери запитує, звідки я, й у відповідь чує, що з ТНМУ, схвально хитає головою: «О, Тернопіль – це круто!». І це дуже приємно.

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА

ПЕРШИЙ ВІДОМИЙ ВИПАДОК COVID-19 ВІД КОТА

Учені з Таїланду встановили, що кіт передав SARS-CoV-2 ветеринарові. Враховуючи масштаби пандемії та тісний контакт між котами й людьми, деякі дослідники цьому не дивуються. Але визначити напрямок поширення вірусу — від kota до людини чи від людини до kota — складно. У цьому випадку кіт з родини хворих на COVID-19 чхнув в обличчя ветеринару, який перевіряв його на захворювання. Такі випадки передачі від кішки до людини, ймовірно, рідкісні, й дослідники наголошують, що люди повинні піклуватися про своїх котів і, можливо, вживати додаткових заходів обережності при поводженні з тваринами, які можуть бути інфіковані, а не залишати їх.

ЧОМУ ЛІКИ З АНТИТІЛАМИ ДО COVID-19 ЗАЛИШИЛИСЯ ПОЗА УВАГОЮ

Ліки, виготовлені на основі антитіл, не отримали великого поширення проти COVID-19, незважаючи на те, що вони врятували життя. Натомість уряди та розробники ліків зосередилися на вакцинах, які дешевше виробляти та легше розподілити (препарати з антитілами проти COVID-19 можуть коштувати тисячі доларів за дозу порівняно із кількома доларами за вакцину). Це може змінитися: некомерційні групи сподіваються підтримати розробку антитіл, аби підготуватися до майбутніх спалахів.

ОМІКРОН ПОРОДЖУЄ ШТАМИ BA.4 І BA.5

Лише через кілька тижнів після того, як лінійка BA.2 штаму коронавірусу Омикрон спричинила сплеск на планеті, в усьому світі зростає кількість ще двох допоміжних продуктів Омикрон. Схоже, що їх поширення пов'язане з їх здатністю заражати людей, які мали імунітет до попередніх форм Омикрону та інших штамів. Наразі останні штам Омикрон, здається, спричиняють менше смертей та шпиталізацій. Це ознака того, що зростаючий імунітет населення пом'якшує безпосередні наслідки спалахів COVID-19. Вчені попереджають, що майбутні штам не обов'язково будуть м'якшими за ті, що були раніше.

ЯК МАЮТЬ ВИГЛЯДАТИ НОВІ ВАКЦИНИ ВІД COVID-19?

Днями консультативна група управління з контролю за продуктами й ліками США збереться, щоб обговорити, чи варто оновлювати вакцини проти COVID-19 та як мають виглядати оновлені версії. Багато, хоча не всі, вчені погоджуються, що вакцини проти COVID-19 давно треба змінити. Але постійно з'являються штам й важко передбачувати імунні відповіді означають, що ще не цілком зрозуміло, як саме мають виглядати вакцини.

СХОЖІ ЗАПАХИ ВИКЛИКАЮТЬ ДРУЖБУ

Люди зі схожими запахами тіла з великою ймовірністю стануть друзями. Дослідники використовували людські нюхи та «електронний ніс», що шукає запахи, аби понюхати запахи 20 пар одностатевих не романтичних друзів. Обидва виявили, що друзі більше схожі один на одного, ніж випадкові пари. Коли ж учені зібрали незнайомих разом, ті, хто мав однаковий запах, сказали, що вони краще «клацали» під час гри, яку грали без слів.

ВІРУСИ РОБЛЯТЬ НАС «КОТЯЧОЮ М'ЯТОЮ» ДЛЯ КОМАРИВ

Докази, отримані на людях і мишах, засвідчують, що віруси, які викликають Зіка та лихоманку Денге, можуть перехоплювати запах тіла своїх господарів, щоб зробити їх більш апетитними для комарів. «Ця тактика може допомогти вірусам дістатися до нових цілей», — каже мікробіолог і співавтор дослідження Гун Ченг. Давання мишам вітаміну А допомогло знизити кількість хімічної речовини, що приваблює комарів, яку вони виділяли, натягнувши на можливий спосіб контролювати поширення обох захворювань.

ШЛУНКОВІ МІКРОБИ МОЖУТЬ ПОШИРЮВАТИСЯ ЧЕРЕЗ СЛИНУ

Дослідження на мишах засвідчують, що деякі неприємні кишкові віруси, які, як вважали, поширюються лише фекально-оральним шляхом, також можуть передаватися зі слиною. Вчені виявили, що норвірус, ротавірус та астровірус можуть вражати слинні залози, а також кишківник, і що отримана внаслідок цього слина досить заразна. «Відкриття переконливо свідчить про те, що шлункові мікроби також поширюються між людьми через слину», — каже вірусологиня та співавторка Ніхал Алтан-Боннет. За її словами, носіння масок може бути корисним інструментом для уповільнення спалаху, що охоплює такі місця, як школи чи круїзні лайнери.

ЯК ПІДТРИМАТИ ВЧЕНИХ, ЯКІ ЗАЙКАЮТЬСЯ

Троє дослідників з вадами мовлення діляться своїм досвідом на конференціях і розповідають, як колеги можуть їх підтримати. «Якщо ви займаєтеся, одна з найпоширеніших реакцій людей — це те, що ми називаємо «поглядом», — каже вчений Ерік Джексон. «Очі ніби примружуються, деякі люди нахилються трохи більше та роблять усі ці речі, які, можливо, вони гадають, що допомагають, але вони точно не допомагають... Правильне рішення в одній із таких ситуацій — просто почекати, щоб людина сказала те, що вона хоче сказати. І чесно кажучи, це добра навичка спілкування для будь-кого».

ВИКЛАДАЧІ ТА СТУДЕНТИ МАЛИ «ОЛІМПІЙСЬКИЙ ДЕНЬ»

У Тернопільському парку ім. Тараса Шевченка за підтримки міського центру фізичного здоров'я населення відбувся спортивний захід «Олімпійський день». Участь у цьому спортивному дійстві взяли любителі активного відпочинку та спорту, мешканці та гості міста, майже 800 осіб.

Під час заходу діяли спортивні локації з різних видів спорту, зорганізували передачу олімпійського вогню. Відбулися також конкурсні та фанові турніри з футболу й боксу, зі стрітболу, гри в шахи, катання на роликових ковзанах та скейті, виступи танцювальних колективів, майстер-класи від ДЮСШ обласного центру. Учасники «Олімпійського дня» вийшли й на запальну руханку, оздоровчий символічний забіг. Були й зустрічі з нашими олімпійцями.

Усі учасники заходу отримали пам'ятні медалі та призи.

Активну участь в «Олімпійському дні» взяли викладачі кафедри фізичної терапії, еротерапії та фізичного виховання ТНМУ на чолі з професоркою Дарією Попович та студенти нашого університету.

Серед учасників були, зокрема, студентки 3 курсу медичного факультету ТНМУ, які навча-

ються за спеціальністю «Фізична терапія, еротерапія» Олександра Соколовська та Юлія Гладь, майстриня спорту зі спортивної гімнастики. Під час «Олімпійського дня» вони виконували оздо-

ровчий масаж усім, хто бажав. Керівницею виконання студентами оздоровчого масажу була доцентка кафедри фізичної терапії, еротерапії та фізичного виховання Наталія Давибіда.

Слід зазначити, що Олександра Соколовська майже три місяці на волонтерських засадах працювала санінструктором на базі Добровольчого українського корпусу «Правий сектор» у

Київській області. В обов'язки дівчини входило огляд та лікування постраждалих, а також проведення занять з тактичної медицини.

Студентка 1 курсу медичного факультету Юлія Золотнюк, яка навчається за спеціальністю «Фізична терапія, еротерапія», взяла участь в забігу на дистанцію 1700 метрів, а Павло Мельник — як сертифікований інструктор з першої допомоги. Слід зазначити, що хлопець є командиром загону швидкого реагування Тернопільської міської організації Товариства Червоного Хреста.

Принагідно зазначити, що масштабне спортивне дійство — міжнародний «Олімпійський день» відбулося у багатьох областях. До цього заходу доєдналися професійні спортсмени та аматори. Організатори надали можливість усім учасникам познайомитися з провідними тренерами спорту та отримати нагороду.

Дарія ПОПОВИЧ,
завідувачка кафедри фізичної терапії, еротерапії та фізичного виховання,
Віктор НАЗАРУК,
доцент

НЕЗАБУТНІ

«ЩОБ НАШІ ДУШІ ЗАЛИШИЛИСЯ СВЯТІ – ЗВІРЯЙМО ЇХ ЗАВЖДИ ПО БОЖІЙ ВОЛІ»

Пролетів, промайнув один рік без прекрасної людини, чудового педагога, талановитого лікаря, коханого чоловіка, доброго батька й свекра, люблячого дідуся – Бугая Богдана Григоровича. Дякуємо всім, хто його не забув і пам'ятає. Помоліться за нього. Нехай його душа залишиться святою, як він написав у своєму вірші-прощанні.

Коли скінчиться мій останній день
І смерть мої навек заплотить очі –
Вже не почую більше я пісень
І більше вже нічого не захочу.

І віддзвенять, як жайворонка спів,
Всі помисли мої і всі надії:

Все, що зробив я і зробити не зумів,
І що зробити більше не зумію.

Не плачте, рідні діти, по мені
І з ними ти не плач, моя дружино,
Що я лишив вам спогади сумні

І не спокутував усі провини.

Бо я уже простив усіх давно.
Бо я уже давно усім пробачив.
Гіркої істини терпке вино
Давно я випив повну чашу.

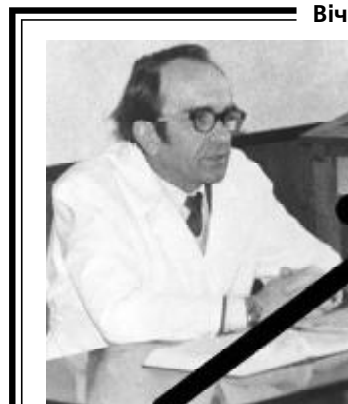
Бо хто ми є у тлінному житті:
Посланці миті чи билинки в полі.
Щоб наші душі залишилися
святі –
Звіряймо їх завжди по Божій волі.

Робім добро й воздасться нам добром.
Любов'ю й правдою серця зігріємо.

Лиш ними подолати можна зло,
Тож сил для цього зовсім не жаліймо.

Дружина, діти, онуки

Вічна пам'ять

04.09.1931 – 30.06.2022

Ректорат, профком, працівники та студенти ТНМУ імені Івана Горбачевського глибоко сумують з приводу смерті ветерана ТНМУ кандидата біологічних наук

Сергія Семеновича
КУЛЯНДИ

та висловлюють щирі співчуття рідним і близьким покійного.

Відповіді на кросворд, вміщений у № 12, 2022 р.

Горизонталь: 4. Наукшот. 7. Злагод. 8. Анекдот. 10. Скіпетр. 15. Біанка. 16. Фюнес. 18. Італія. 19. Кіш. 20. Едіта. 21. Лепіт. 22. Оса. 26. Пістон. 27. Мафія. 28. Толока. 29. Квартет. 32. Флігель. 33. Деревій. 35. Естрада.

Вертикаль: 1. Бурдюк. 2. Око. 3. «Корнет». 5. Платина. 6. Комісар. 9. Спина. 11. Міліція. 12. Сардина. 13. Міністр. 14. Військо. 16. Фатум. 17. Стеля. 23. Штапель. 24. Афера. 25. Пломбір. 30. Вилиск. 31. «Енеїда». 34. Ера.